העם
הענק והנער

לא אסון המטוס של אל־על שהתרסק ב־שוייץ, ולא מלחמת־האחים בעין־חרוד, הסירו את עיני הישוב שהיו נשואות, במשך כל השבוע, אל הים.

אף כי רובם של האזרחים הסתפקו בתפקיד של צופים במאבק של דויד הקטן בגלית המשוריין, ידעו גם הם שתמונה זו עלולה להיות לנקודת־מפנה בתולדות המ־דינה — ההכרעה אם תשלוט בה רוח ה־ענק הפלשתי או רוחו של הנער הרועה ש־עזב את עדרו והלך לחזית.

בתנ"ך עצח דויד. אולם למעשה לא היה הדבר חשוב. גם לוא היה גלית עורף את הנער החוצפני, היה מעשהו נשאר מופת לאחרים: עצם העובדה שאפשר בכלל לקום נגד הפלשתי, ולהתמודד אתו, הוא שיצר היסטוריה.

המשק
סוחרי המדינה התאחדו!

"הם האנשים שסילקו בנובמבר 1950 את שר האספקה והקיצוב ווועזעו קשות את משק המדינה על־ידי עריכת שביתת הסוח־רים," הסביר אחד המסובים לארוחת הצה־רים במלון השרון המפואר את מהותם של כחמישים איש שרבים ביניהם היו חובשי כיפות ומגודלי זקן.

מזכירי הסניפים והמרכז של התאחדות הסוחרים הכללית התכנסו ליום עיון במלון השרון ומזכירם הכללי, אפרים גוזמן, הודיע כי ציבור הסוחרים הופתע מהשינויים מר־חיקי הלכת בנוהגו של שר המסחר והתעשיה שהם נכונים לשתף עמו פעולה בתנאי שיס־כים להעלאת מתח הרווחים בפל ענפי המס־חר.

אולם יום העיון לא הוקדש לקביעת יחסים עם הממשלה בלבד. הוחלט להקים מעין ארגון מקצועי של עובדי התאחדות הסוח־רים שימנע הישנותם של נטישת עובדים אחראים, כהרב ראובן פלדמן בשעתו, את תפקידיהם.

"מתי נקבל בשר?"

טלפונאיות הצירויות הזרות צלצלו ללא הרף לאגף המזון של משרד המסחר והתע־שיה בבקשן תשובה לשאלה החוזרת ונש־נית: "מתי נקבל בשר?"

שביתת הקצבים, הנמשכת שבועיים, פגעה למעשה רק בצירויות חוץ. הקצבים ניצלו את בוא המשלוח של 400 שוורים תורכיים, הכריזו על שביתה בדרשם את העלאת מתח הרווחים.

אולם אגף המזון לא נזדעזע: 400 השו־רים לא היו מספיקים אלא לחלוקה מצומ־צמת לאיזור אחד בלבד. השוחרים נשחטו לצרכי בתי־החולים וכשאזל הבשר לא היה צריך להיחפז לבוא לכלל הסדר עם הקצבים.

אבל נציגי הצירויות הזרות לא התעמקו במהות השביתה וכשלא זכו לחלוקת בשר לפי התלושים המיוחדים לדיפלומטים החלו מופיעים בכמה חנויות דולארים שליחי הצי־רויות כשהם נושאים תעודות סקריפ.

הנפגעים היחידים, בסופו של דבר: נציגי ארצות הגוש המזרחי, חסרי הדולארים.

פושעי מלחמה
הלויתן לא נלכד ברשת

העתונאים המסכנים שמיהרו מוקדם בבו־קר לשדה התעופה בלוד כדי לקבל את פניו של הלורד גלונקונר, מראשי חברת האשלג (תפקיד עתונאי שגרתי, משעמם למדי) פקחו עיניהם לרווחה. מן המטוס ירד גבר בן 74, בעל אף חד ושערות שיבה — פנים שאין שוכחים אותן.

"ש...ש...שאטט!?" הפליט מישהו, אינו מאמין לדברי עצמו.

אולם הוא לא טעה. על אדמת מדינת יש־ראל דרך חבר ממשלת הרייך לשעבר, האדם שעזר יותר מכל אדם אחר להעלות את היט־לר לשלטון, פנה לו עורף רק כשכבר יצא למסע הטירוף שלו.

לרגע היה נדמה כאילו התגשם חלומם של המחוקקים, כשחוקקו את חוק עשיית הדין בנאצים: שלויתן נאצי אמתי יילכד ברשתם. בדמיון העתונאים עלה לרגע־קט משפט נירנ־ברג ישראלי, שירתק אליו את תשומת לב העולם. אולם מיד זכרו את המציאות: מדינת ישראל עומדת לכרות שלום עם הגרמנים הטובים, וד"ר היאלמאר הוראס גרילי שאטט הוא אחד מהם — אדם שדעתו עלולה להש־פיע כשתתעורר בעיית התשלומים.

תסביך עדיונות. עמדתו של שאטט מפוקפקת גם כיום. בית־הדין בנירנברג היה מחולק — הרוסי והאמריקאי דנו אותו ל־חובה, האנגלי והצרפתי זיכוהו. לפי הפרו־צדורה המוסכמת היה פרוש הדבר זיכוי. ה־גרמנים עצמם אסרוהו למחר יום שיחרורו, דנו אותו לשמונה שנות מאסר — אולם שו־טרים צבאיים אמריקאיים הוציאוהו מן הכלא, שיחררוהו בהאמבורג, שם הוא חי עם אשתו, הצעירה ממנו ב־30 שנה.

שאטט בילה את תקופת מאסרו כדי לכ־תוב ספר מקיף: חשבוני עם היטלר. מתוך הספר בולטת דמותו של אדם שחצני, אכול תסביך עליונות בלתי־רגיל, עיוור לכל אדם שאינו נוגע לו עצמו. אין הוא מתעניין בר־צינות המיליונים, או בהרס העולם שנגרם לא מעט בעזרתו. הדבר שעניין אותו: אשמ־תו הגדולה של היטלר היתה שלא שמע ל־עצותיו הגאוניות של שאטט, אלא לעצותיו של גרינג השמן, הדיקטטור הכלכלי שנת־מנה ב־1937. שאטט התפשט מכל תפקידיו זמן מה לפני המלחמה, בא אחר־כך במגע רופף עם מחתרת הקצינים שזממו להרוג את היטלר.

ביסודיות האופיינית לו ניגש שאטט לערוך את חשבונו עם האדם המת, שלא יכול לענות. חשבונו עם האנשים החיים היה פחות מוצ־לח. מלבד ממשלת אינדונזיה, שהזמינה או־תו לערוך חוות־דעת כלכלית על מדינתה, לא נמצא איש שיסכים לבוא אתו במגע ציבורי, אף כי הציע לא מכבר שוב תכנית גאונית להצלת העולם: רתימת התעשיה הגרמנית לשם פיתוח ארצות אפריקה הנחשלות, תש־לום פיצויים לקרבנות הנאצים מתוך הרוו־חים העצומים של פיתוח זה.

דואר
גם ירדניה בתל־אביב

שליח חברת בית המסחר ירדניה, שניגש לתיבת הדואר של החברה במשרד הדואר הראשי, תל־אביב, כמנהגו בכל בוקר, מצא בה מכתב שעורר קצת את סקרנותו, שהפ־

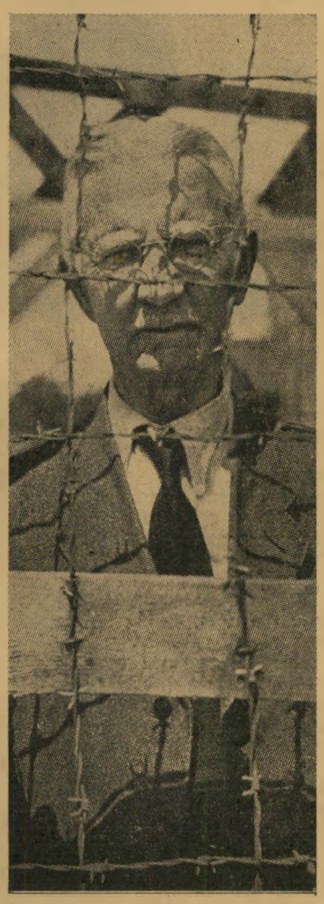

היאלמאר שאכט בכלא
...ממזרים

כה עד מהרה לתמיהה. על מעטפת המכתב היה מודבק בול דאר מגרמניה המזרחית. הכתובת הגרמנית: "סוכנות ירדנית מס־חרית", עמאן, ירדן. ומתחתה שם הפירמה השולחת: חברת צמיגים ריימן—מילר, בר־לין—שמוקוויץ'.

מספר תיבת הדואר של החברה הירדנית בעמאן היה שווה למספר תיבת הדואר של חברת ירדניה בתל־אביב. בצדה השני של המעטפה בלטו אותיות אדומות: "נפתח ע"י הצנזור", שלמרות שקרא את תוכן המכתב, שנועד לעמאן, העבירו לתיבת הדואר התל־אביבית.

דרכי חיים
"צריך לחכות לקיץ."

צוקי הפרא האפרוריים, הנושאים מעליהם את גן־הנצחון הפורח העוטר את חוף ימה של נתניה, משכו את לבה הרומנטי של ג'וליה שקירי, בת ה־30, מאז עלתה לארץ מעירק ונשתקעה באחד ממחנות העולים בס־ביבות נתניה.

מדי יום, לעת ערב, היתה יוצאת מאוהלה, עם בתה לילה בת החמש, אוחזת בידה הקטנה ופוסעת ברחובה הראשי של נתניה, בכיוון למדרגות החלולות, המוליכות לשפת הים. כשהגיעו, היו האם והבת מסירות נעליהן, מהלכות יחפות, כשכפות רגליהן נתונות ב־קצף הגלים. לעתים היתה ג'וליה מקפלת שמלתה, מצמידה אותה בקשר אל גופה, נו־שאת את לילה הקטנה על זרועותיה, מתר־חקת לעבר סלעי החוף. שם היתה עולה על אחד הסלעים הנישאים, מורידה את בתה מזרועותיה, מעמידה אותה לצדה, על הסלע, מושיטה יד בתנועה מקיפה: "הביטי לילה, איזה יופי!" היתה אומרת כשהיא מתבוננת בקרני השמש השוקעת, שהפיזו אור זהוב על סני צוקי החול ועצי הגן, בגלים שהת־נפצו אל החול והקציפוהו בבועות ורודות.

משך שלושה חודשי קיץ רצופים, לעת השקיעה, היתה ג'וליה יורדת אל החוף, חר־זרת בדייקנות חולמנית על מה שעשתה ב־ערב הקודם. כשנשאלה לפשר מעשיה, היתה עונה בחיוך מסתורי: "לא יודעת. זה יופי!"

הקיץ חלף, ערבי סתיו של תחילת נובמבר לא הגיאו את ג'וליה ממנהגה. בשבוע שעבר ירדה אל החוף כרגיל, סובבה ראשה כה וכה, נפש חיה לא נראתה על החוף העזוב. "אמא, איפה אנשים?" שאלה לילה הקט־נה. "אין דבר, בובה," ענתה לילה בסיפוק מוזר, כאילו גרמה לה העזובה הגאה רבה מכרגיל. הן הסירו נעליהן, הניחון על החול, החלו מהלכות בקצף הגלים. "קר, אמה־לה," אמרה הקטנה. "את חכי כאן," השיבה ג'־ליה, קיפלה את שמלתה, צעדה כנגד גלי הים שסער הפעם מכרגיל. היא הגיעה לסלע, עלתה עליו, "לילה, לילה, אני תיכף חוזרת," צעקה אל בתה שנשארה עומדת על החוף, מתבוננת באמה.

לפתע שטף את ג'וליה גל גבוה, שגישא מעל לסלע, לכיוון החוף "אמה־לה, אמה־לה!" החלה לילה הקטנה מיללת. לאחר שניות מע־טות היתה אמה מונחת לרגליה, חסרת הכרה, צבע פניה הופך כחול בטנה נפוחה ממים.

זוג צעיר שירד אותה שעה במדרגות ה־מובילות לשפת הים עזר הילוכו לרגע. "נד־מה לי שאני שומע צעקות," אמר הבחור ש־היה לבוש מדי צה"ל. הם החלו רצים בכי־וון הילולות. כשהגיעו למקום המעשה היתה הקטנה שרועה לאורך גוף אמה מיללת.

החייל הוריד את הקטנה מעל ג'וליה, הס־רת ההכרה, סחב אותה ממי הגלים שהגיעו עדיה, גהר עליה, טלטלה וסטר על לחייה. רוחה שבה אליה בהדרגה.

אמרה ג'וליה כשהיא נשענת בזרועותיה על כתפי הזוג: "צריך לחכות לקיץ!"

האם ביקשה מים

לפני שנתיים חזרה תמר טרק בת ה־24 אל אמה אילנה. היא היתה עייפה קצת אחר ארבע שנות שרות בפלמ"ח ושנתיים צבא סדיר. כשעלתה במדרגות הבית מס. 25 בר־חוב מאה שערים, תל־אביב, היתה לה שהות להכין את עצמה למנוחה ממושכת, ולוא גם במחשבה בלבד, בי היה עליה לעלות את כל חדר המדרגות כדי להגיע אל מקום מגורי אמה — על גג הבית. כשהגיעה למעלה ונכ־נסה לחדר, כמעט ולא עלה בידה לסוב לא־חור כדי להוריד את ילקוט הגב מעל כתפיה. החדר שאמה כתבה לה עליו לא היה אלא חדרון קטן ברוחב של מטר וחצי. לרגע חשבה תמר שבטעות נקלעה בחזרה לאוהל הכתתי שלה בפלמ"ח.

כשעלו לארץ מהונגריה לפני 11 שנה, היתה המשפחה עדיין מאוחדת. שלוש נפ־שות, אבא, אמא ותמר טרק שחיו מספר שנים בכפיפה אחת בחיפה. אך עד מהרה נת־פרדה החבילה. האם נתגרשה, התגייסה לצבא הבריטי, תמר הלכה לפלמ"ח. כשחזרה אילי־נה טרק משרותה בצבא הבריטי, היה כבר מצב הדירות בתל־אביב לאחר יאוש. אז מצאה את חדר הכביסה הזעיר על גג ביתו של ד"ר א. ליטבק, רופא עצבים שקבע לה שכר־דירה של חמש וחצי לירות לחודש. בלית ברירה שכרה אילנה את החדרון, הצ־ליחה איך שהוא להסתדר בו בשכיבה. הקושי היה בקימה ובתנועה.

תמר הורידה את ילקוט הגב, השליכה אותו על המיטה, הביטה כה וכה, וילדה רעיון: כעבור חודשיים לערך, עמד על תלו חדר רחב־ידים, בעל גג רעפים, צמוד לקירו הש־מאלי של החדרון. רשיון בנייה לא היה למש־פחת טרק. האסמכתות היחידות היו הסכמה בעל־פה מאת הד"ר ליטבק, שהגיע אז לארץ לביקור קצר מפריז, לאחר שנעדר מכאן משנת 1947 וחוב בנקאי על סך שמונה מאות לי־רות דמי־הבנייה.

בעל הבית העלה, מספרת תמר, את שכר־הדירה מחמש וחצי לחמש עשרה לירות לחודש. "טוב, אמרנו לו, בתנאי שתשיג רשיון לחדר הנוסף מעיריית תל־אביב כדי שביום בהיר אחד לא יהרסו אותו עלינו."

במקום רשיון, מספרת תמר, השיג בעל הבית, צו־הריסה מבית המשפט, שסמך את ידו להרוס את החדר תוך חצי שנה באם לא יושג רשיון ע"י דיריו.

חלפה שנה והחדר נשאר עומד על תלו. הד"ר ליטבק הצטרף זה כבר אל בני ביתו בפריז. לפני כשנה התייצב נציג ההוצאה לפועל של עיריית תל־אביב בדלת חדרה של משפחת טרק: "עליכם לפנות את החדר תוך 24 שעות — אנו הורסים."

במשרד ההוצאה לפועל נאמר לתמר ש־

(המשך בעמוד 10)

היאלמאר שאכט בדוך*
כסף מסחר...

• לידו: תיאודור לויטה (מעריב), יוחנן גולדברג (דבר), אריה וולנשטיין (רויטרס).